

/ Overwegingen en keuzes t.a.v. invoering enquête Dienjaar Defensie

Dit document is een oplegger bij het haalbaarheidsonderzoek dat AEF heeft uitgevoerd naar invoering van een enquête ten behoeve van het Dienjaar Defensie. Naar aanleiding van het onderzoek heeft Defensie behoefte aan een concreet handelingsperspectief met betrekking tot implementatie van een enquête. In de besluitvorming spelen praktische overwegingen een rol. Daarom vraagt Defensie een overzicht van de strategische en praktische keuzes die een rol spelen bij het invoeren van een enquête. Dit overzicht is ter ondersteuning van besluitvorming in de Bestuursraad.

In deze oplegger gaan we in op:

- Het uitgangspunt voor besluitvorming;
- De implementatieroute(s) voor invoering van een enquête;
- Overwegingen en strategische keuzes om een keuze te kunnen maken.

Uitgangspunt besluitvorming

Voor het uitwerken van een handelingsperspectief moet richting worden gegeven aan de gewenste vorm waarin de enquête wordt ingevoerd. Hiervoor heeft Defensie het uitgangspunt geformuleerd dat zij een verplichte enquête niet uitsluiten, maar dat zij zo veel mogelijk willen uitgaan van vrijwilligheid.

Implementatievarianten

Vanuit het vertrekpunt van een vrijwillige enquête beschrijven we drie handelingsperspectieven, die op elkaar voortbouwen in intensiteit van beleidsmatige en praktische keuzes. We sluiten met de nummering aan bij de varianten van het rapport.

Variant 1A: vrijwillige enquête gekoppeld aan de dienstplichtbrief

Defensie voert een vrijwillige enquête in die is gekoppeld aan de dienstplichtbrief voor 17-jarigen. Dat is juridisch *waarschijnlijk* haalbaar wanneer voldoende tussenstappen worden ingebouwd tussen de dienstplichtbrief en de enquête. De Kaderwet Dienstplicht en het Kindsoldatenprotocol leggen beperkingen op aan het wervende karakter van de dienstplichtbrief en het werven van 17-jarigen. Dat betekent dat aan de huidige dienstplichtbrief in essentie hetzelfde moet blijven. Wanneer jongeren de website bezoeken die in de brief staat vermeld, komen zij terecht bij een vrijwillige enquête. Ouders en jongeren moeten mogelijk toestemming verlenen voor het invullen van de enquête en het opslaan van de gegevens.

Strategische overwegingen

- ▶ - Koppeling tussen brief en enquête verwatert: dit gaat mogelijk ten koste van de respons.
- ▶ + Kans om te experimenteren met een enquête zonder wetswijzigingen te hoeven doorvoeren.
- ▶ + Door met een dergelijk lichte variant te beginnen, wordt een infrastructuur voor een enquête ten behoeve van een eventuele verplichtstelling opgebouwd.

Huiswerk voor Defensie

- ▶ Beleidsmatig: bepalen of het invoeren van een enquête in deze vorm meerwaarde biedt voor Defensie: welke gegevens vraag je uit?
- ▶ Juridisch: onderzoeken of met de beschreven tussenstappen wordt voldaan aan de Kaderwet Dienstplicht en het Kindsoldatenprotocol (uitvoeren KIA)
- ▶ Praktisch: stroomlijnen enquête met bestaande wervingsbeleid; ontwerpen enquêtevragen; mogelijk aantrekken aanvullend HR-personeel.

Variant 1B: vrijwillige enquête gekoppeld aan aparte wervende brief

Defensie voert een vrijwillige enquête in die via een QR-code wordt gekoppeld aan een wervende brief. Voor het versturen van een wervende brief moet een wettelijke grondslag worden gecreëerd. Het versturen van een wervende brief is namelijk niet mogelijk op grond van de Kaderwet Dienstplicht. Een wettelijke grondslag kan mogelijk worden gevonden in de WAD¹ of er kan een nieuwe wettelijke grondslag worden gecreëerd. Verder geldt het Kindsoldatenprotocol, dat beperkingen oplegt aan het werven van minderjarigen voor de krijgsmacht. Afhankelijk van de grondslag die wordt gekozen, zien we twee mogelijke opties. De eerste is om twee brieven gezamenlijk te versturen naar 18-jarigen: de dienstplichtbrief (dit vraagt uitstel van versturing van de dienstplichtbrief van 17 naar 18 jaar; mogelijk wijziging KD) en een aparte wervende brief met bijgevoegd een enquête (o.b.v. de WAD of een nieuwe gecreëerde wettelijke grondslag). De andere optie is om de brieven op separate momenten te versturen, waarbij het versturen van de dienstplichtbrief gehandhaafd blijft op 17 jaar en een wervende brief met enquête wordt verstuurd aan 18-jarigen.

Strategische overwegingen:

- ▶ - Wetswijziging nodig om wervende brief te kunnen versturen en evt versturen dienstplichtbrief uit te stellen naar 18: kost tijd en is afhankelijk van politiek draagvlak.
- ▶ + Enquête wordt gekoppeld aan wervende brief: grotere kans op respons.
- ▶ + Door met een vrijwillige enquête te beginnen, wordt een infrastructuur voor een enquête ten behoeve van een eventuele verplichtstelling opgebouwd.

Huiswerk voor Defensie

- ▶ Beleidsmatig: bepalen of het invoeren van een enquête in deze vorm meerwaarde biedt voor Defensie; welke gegevens vraag je uit? Bepaal hoe breed de doelgroep is die geworven wordt (ook gezien de huidige gemiddelde instroomleeftijd van 22).
- ▶ Juridisch: onderzoek welke wettelijke grond passend is en de mate van politiek draagvlak voor snelle wetsbehandeling; Uitvoeren DPIA en heronderhandelen overeenkomst met BRP voor gebruik persoonsgegevens.
- ▶ Praktisch: stroomlijnen enquête responsen met bestaande wervingsbeleid; ontwerpen enquêtevragen; mogelijk aantrekken aanvullend HR-personeel.

NB1. Er kan ook worden gekozen voor een vrijwillige enquête in een aparte niet-wervende brief aan 17-jarigen. Wij achten dit geen logische route, gezien dit geen meerwaarde biedt t.o.v. variant 1A maar wel vraagt om een wetswijziging.

NB2. Het koppelen van een vrijwillige enquête aan de dienstplichtbrief die wordt verstuurd aan 18-jarigen vraagt een wijziging van de Kaderwet Dienstplicht. We achten dit geen logische route omdat het uitstellen van versturing van de dienstplichtbrief ten behoeve van het versturen van een vrijwillige enquête niet in

¹ Er is discussie over of de WAD een wettelijke grond biedt voor het versturen van de eerste enquête, omdat geen enquêteerden op dat moment mogelijk nog geen gegadigden zijn voor een aanstelling bij Defensie.

verhouding lijkt. Wanneer de dienstplichtbrief wordt uitgesteld naar 18, treden jongeren pas daadwerkelijk in dienst op hun 19^e in verband met keuring. Defensie 'verliest' in dat geval een heel jaar. Daarnaast biedt de Kaderwet Dienstplicht geen ruimte voor werving.

Variant 2: verplichte enquête gekoppeld aan de dienstplichtbrief

Defensie voert een verplichte enquête in die is gekoppeld aan de jaarlijkse dienstplichtbrief. Daarvoor komt een QR-code op de brief die je brengt naar een verplichte enquête. Het toevoegen van een verplichte enquête is mogelijk binnen de Kaderwet Dienstplicht, als wordt voorgesorteerd in het opschalen van de krijgsmacht met als uiteindelijke doel wendbaarder te zijn wanneer wordt gekozen de opkomstplicht in te voeren. Echter blijven de beperkingen van het Kindsoldatenprotocol op het werven van minderjarigen voor de krijgsmacht overeind. We zien hiervoor twee juridische oplossingen: 1) een uitzondering bedingen op het Kindsoldatenprotocol; 2) het versturen van de dienstplichtbrief uitstellen naar 18 jaar.

Strategische overwegingen

- ▶ + Koppeling dienstplicht brief en enquête: eenduidige communicatie (respons verplicht)
- ▶ - Verplichte enquête invoeren voor nog niet-verplicht Dienjaar: moeilijk uitlegbaar
- ▶ - Uitzondering bedingen op Kindsoldatenprotocol tijdsintensief, proces met afhankelijkheden
- ▶ - Uitstellen dienstplichtbrief naar 18 jaar vraagt wetswijziging Kaderwet Dienstplicht (tijdspad afhankelijk van politiek draagvlak);
- ▶ - Bij heractivering dienstplicht verschuift daadwerkelijke opkomst naar 19 jaar als dienstplichtbrief pas wordt verstuurd bij 18 jaar; men 'verliest' een heel jaar.

Huiswerk voor Defensie

- ▶ Beleidsmatig: is de tijd rijp voor een verplichte enquête; past dit in het bredere wervingsbeleid van Defensie; is een enquête het beste middel voor het doel? Welke gegevens vraag je uit?
- ▶ Juridisch: route 1) onderzoek mogelijkheden uitzondering Kindsoldatenprotocol en route 2) onderzoek politiek draagvlak voor wetswijziging KD tbv uitstellen dienstplichtbrief naar 18 jaar
- ▶ Praktisch: onderzoek of Defensie potentieel 200.000 enquête responsen kan verwerken; onderzoek hoeveel extra militairen Defensie kan verwerken (absorptievermogen): indien weinig extra, dan mogelijk juridisch niet proportioneel; ontwerpen enquêtevragen; aantrekken aanvullend HR-personeel; handhaving door (waarschijnlijk) KMar moet nog volledig ontworpen en ingericht worden.

NB. Defensie kan een verplichte enquête ook versturen in een aparte brief. Wij achten dat geen kansrijke route, omdat het vanwege het Kindsoldatenprotocol het een logische route is om voor een verplichte enquête het versturen van de dienstplichtbrief uit te stellen naar 18 jaar. In dat geval heeft het versturen van een aparte brief geen noodzaak meer. Als het versturen van de dienstplichtbrief aan 17-jarigen wordt gehandhaafd en een uitzondering op het Kindsoldatenprotocol wordt bedongen, kan een verplichte enquête in een aparte brief aan 17-jarigen worden verstuurd. Dat is niet logisch: gezien de koppeling van een verplichte enquête met de dienstplicht heeft het de voorkeur om daar in één brief over te communiceren.